

DE LES DIE YVO NUYENS NALAAT

Is verontwaardiging een academische deugd? Moet een academicus niet veeleer de belichaming zijn van objectiviteit, neutraliteit, afstandelijkheid? Yvo Nuyens leerde van niet, schrijft **GUY TEGENBOS**.

Verontwaardiging als bron van wetenschap

GUY TEGENBOS

Wie? Senior writer bij deze krant.

Wat? Medisch socioloog Yvo Nuyens laat een grote erfenis na. Verontwaardiging over wat misgaat, kan wetenschap inspireren en dat kan leiden tot beter beleid.

&analyse

2 maagden
e voor
gevallen
ers in het
amaals
chten: dat

In Wilrijk wordt vandaag afscheid genomen van professor emeritus Yvo Nuyens (75), die vorige week overleed. Hij is de man die de medische sociologie in Vlaanderen op de kaart heeft gezet.

En dat deed hij op een heel eigen wijze. Zijn stijl, zijn verpakking waren flamboyant. Dat zinde niet iedereen in de academische gemeenschap. Nog erger, vonden sommigen, was dat hij vaak vertrok vanuit een emotie: verontwaardiging. Dat was allesbehalve een deugd in academische kringen: wetenschap moest neutraal, objectief en afstandelijk zijn. Nuyens lapte dat aan zijn laars. Relevante wetenschap mag vanuit verontwaardiging *vertrekken*, ze mag er de bron van zijn, als de analyse die nadien komt maar wetenschappelijk blijft, redeneerde hij. En verontwaardiging had Nuyens. Toen, en ook de jongste jaren nog.

Hij plaatste veel vraagtekens bij het gezondheidssysteem. In 1973 vatte hij die samen in de bestseller *Zeg eens A tegen je dokter*, die hij schreef met Hugo De Ridder, voormalig politiek journalist van deze krant.

Beide auteurs waren verontwaardigd over de betutteling van de patiënt en over de overmedicalisering van veel problemen, over de maatschappij die mensen ziek maakt, over de eerstelijnszorg en thuiszorg die veel te weinig waren uitgebouwd, over de dubbelzinnige rol van de ziekenfondsen, over het falen van de geestelijke gezondheidszorg, over de ziekenhuizen

Yvo Nuyens: zijn stijl, zijn verpakking waren flamboyant. © Lieven Van Assche/imagedesk

zitten in het systeem. Dat hielp. In 2013 ging Yvo Nuyens samen met Hugo De Ridder en twintig 'belangrijke mensen' uit de gezondheidszorg – onder wie opnieuw heel wat oud-studenten en oud-onderzoekers – na in welke mate veertig jaar na datum tegemoet gekomen was aan de aangehaalde kritieken in

die mondiger is geworden en – alleszins individueel – het recht heeft om mee te spreken. De meeste artsen hebben al geleerd dat communicatie wezenlijk deel uitmaakt van hun job en dat een behandeling die gekozen en afgesproken is met de patiënt, beter werkt. Maar collectief wordt de patiënt bijna steeds

het
te
me van
aal.'

amoloog **RACHID**
vindt dat het tijd is om
de geschiedenis van
chrijven in plaats van
eschiedenis. Zo staan
en nergens in de
mo).

en de specialisten die niet de patiënt maar alleen de ziekte zagen. Veel van de discussies die ze toen aansneden, hebben decennia geduurd. Maar niet zonder resultaat. Ze hebben tot heel wat verandering geleid. Sindsdien is bewezen wat velen nog altijd niet geloven: dat het mogelijk is het Belgisch gezondheidssysteem te hervormen, als je maar voldoende geduld hebt, voldoende breed medestanders rekruteert, en vooral voldoende lang *zaagt*.

Het grote 'nationale' onderzoeksprogramma over eerstelijnszorg, dat rond 1980 gevoerd werd en dat Nuyens leidde, is zonder enige twijfel het begin geweest van de fundamentele bocht richting eerstelijnszorg die Vlaanderen heeft genomen.

Jaren later

Die bocht heeft jaren geveerd. Het ging heel geleidelijk. En voltooid is de evolutie nog niet. Maar toen Yvo Nuyens 25 jaar na dat onderzoeksprogramma terugkeerde van zijn job in Genève bij de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), kon hij meteen de definitieve bevestiging van die evolutie meemaken: Vlaams minister van Welzijn Jo Vandeurzen vroeg hem de grote Vlaamse eerstelijnsconferentie wetenschappelijk te begeleiden.

Heel wat van zijn studenten en van de jonge onderzoekers met wie hij destijds werkte, bleken intussen op sleutel- en machtsposities te

Zeg eens A tegen je dokter.

Kende ons systeem nog dezelfde pijnpunten? Het antwoord was ja en neen. Ja, er was behoorlijk wat veranderd, maar neen, de basisuitdagingen waren vaak nog dezelfde. De verontwaardiging bleef dus.

Die publicatie, *Dokter ik heb ook wat te zeggen*, (opnieuw samen met De Ridder) leerde dat de betutteling van de patiënt is verminderd, dat

Het is bewezen wat
velen nog altijd niet
geloven: dat het
mogelijk is het
Belgisch gezond-
heidssysteem te
hervormen, als je
maar voldoende
geduld hebt,
voldoende breed
medestanders rekruteert, en vooral
voldoende lang
zaagt

nog niet betrokken. De geestelijke gezondheidszorg is nog altijd het zorgenkindje, de preventie het stiefkindje. De ongelijkheid in gezondheid wordt niet kleiner.

Politiek

Dat is de analyse, zei Yvo Nuyens, maar wat doen we ermee? De verkiezingen van 2014 kwamen eraan.

De twintig kleppers van de gezondheidszorg (die intussen als Kievitgroep door het leven gaan) bereikten onder zijn 'zachte aandrang' verrassend snel overeenstemming over een bundel voorstellen. Nog verrassender is dat ze voor een belangrijk deel in de regeerakkoorden terechtgekomen zijn.

Een grondige wijziging van de financiering van de ziekenhuizen en de betaling van de specialisten is geen droom meer en staat al ten dele in de steigers. Het aanpakken van de nog altijd toenemende gezondheidsongelijkheid staat bij alle overheden op de agenda. De engagementen om de geestelijke gezondheidszorg verder te verbouwen, zijn genomen.

Een erkennings- en een financieringsregeling voor patiëntenorganisaties zijn in aantocht. Er zal verder worden geëxperimenteerd met inspraakregelingen voor patiëntenorganisaties. Verontwaardiging die leidt tot gedegen wetenschappelijk onderzoek, kan ingrijpende veranderingen teweegbrengen.

Waarvoor dank, Yvo Nuyens.